

GREVA MUNCITORILOR LEMNARI DE LA FABRICA DE MOBILA „SZÉKELY ȘI RÉTI“ DIN TG. MUREȘ (iunie—iulie 1934) *

de V. ȘTEFANESCU și M. TURZAI

Perioada crizei economice din anii 1929—1933 a fost urmată în România, ca și în celelalte țări capitaliste, de o depresiune economică de un fel deosebit, caracterizată în primul rînd prin faptul că producția industrială nu a mai atins nivelul de dezvoltare de dinaintea crizei. O oarecare creștere a producției s-a înregistrat în ramurile industriei de război, datorită politicii claselor exploatatoare din România de intensificare a pregătirilor de război și de fascizare a țării.

Pentru acoperirea cheltuielilor de înarmare, guvernul burghezo-moșieresc a trecut la majorarea impozitelor pe salarii, a obligat muncitorii să participe la împrumuturile de stat, a mărit impozitele asupra bunurilor de larg consum, ceea ce a provocat un val de scumpete și a redus puterea de cumpărare a maselor muncitoare.

Deși prețurile produselor industriale creșteau, capitaliștii mențineau salariile la un nivel scăzut.

Însuși „Buletinul muncii și asigurărilor sociale“ recunoștea faptul că „...condițiile de trai ale salariaților lasă de dorit deoarece lucrătorii în mare parte primesc salarii sub minimul de existență“¹.

În afară de acestea nu arareori se întîmpla ca salariile, pensiile și alte drepturi ale oamenilor muncii să nu fie achitate cu lunile. Sub titlul unui împrumut pentru înzestrarea armatei guvernul a introdus sistemul reținerilor obligatorii. Exploatarea capitalistă se îmbina strîns cu asuprașirea națională. Legea așa-zisei „protecții a muncii naționale“ a fost aplicată în primul rînd împotriva muncitorilor aparținînd minorităților naționale. Sute de muncitori feroviari, funcționari și profesori din rîndurile minorităților naționale au fost șiliți să se prezinte la așa-zisele „examene lingvistice“ după care au fost concediați.

În acele condiții, P.C.R. s-a situat în fruntea luptei maselor muncitoare împotriva pregătirilor de război, a fascizării țării, pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață ale celor ce muncesc. În lu-

* Comunicare prezentată la a treia sesiune metodică-științifică interregională a S.S.I.F., care a avut loc la Ploiești, între 17—19 dec. 1961.

¹ „Buletinul muncii și asigurărilor sociale“, anul XV, nr. 5—8, mai—august 1935. p. 258.

mina hotărârilor Congresului al V-lea al Partidului Comunist din România și pe baza experienței glorioaselor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, plenarele Comitetului Central din lunile mai și iunie ale aceluiași an au luat o serie de măsuri în vederea închegării frontului unic de luptă al muncitorimii menit să asigure consolidarea rezultatelor obținute și să ducă la noi succese în lupta împotriva exploatării capitaliste, a politicii de fascizare a țării și de pregătire a războiului tihăresc antisovietic.

„Un singur drum de ieșire există din situația voastră — scria manifestul C.C. al P.C.R. din ianuarie 1934 adresat „căt-re toți muncitorii, țărani, funcționarii și soldații” — este drumul frontului unic de luptă al tuturor muncitorilor, țărănilor, funcționarilor, al tuturor celor exploatați și asupriți fără deosebire de partid, împotriva exploatării, asupririi naționale și a terorii fasciste sub orice formă, pe care voi trebuie să-l realizați...”¹.

Atît prin editarea și răspîndirea de materiale cu conținut revoluționar, cît și prin activitatea propagandistică de la om la om, P.C.R. a chemat poporul muncitor la luptă hotărîtă în front unic pentru cucerirea unor drepturi economice și politice. Ca urmare, la începutul anului 1934 a izbucnit în întreaga țară un val de greve ale muncitorilor din București, Iași, Galați, Brăila, Timișoara, Valea Prahovei, Valea Jiului, Reșița. Arad etc.².

După datele oficiale, care însă nu oglindeau adevărata situație, în intervalul 1 ianuarie — 30 iunie 1934, în România, au avut loc 123 conflicte de muncă³, dintre care 77 în Transilvania⁴. În primul semestru al anului 1934 ca rezultat al luptei muncitorilor s-au încheiat 36 de contracte colective de muncă⁵.

Urmările crizei economice din anii 1929—1933 s-au resimțit puternic și în Tg. Mureș, unde fabricile și întreprinderile erau, în marea lor majoritate, unități industriale anexe, ateliere meșteșugărești, producătoare de bunuri de larg consum etc., care, spre deosebire de industria grea, legată de producția de război, nu beneficiau de comenzile și sprijinul statului.

Politica concedierilor, mai ales a muncitorilor de alte naționalități⁶, șomajul tot mai accentuat⁷ și reducerea continuă a salariilor

¹ „Documente din istoria Partidului Comunist din România 1934—1937”, E.S.P.L.P., 1957, p. 63.

² *Ibidem*, p. 6.

³ „Buletinul muncii și asigurărilor sociale”, anul XIV, nr. 7—9, iulie—septembrie, 1934, p. 756.

⁴ *Ibidem*.

⁵ „Munca”, partea I, anul XIV, nr. 4—6, aprilie—iulie 1934, pag. 183.

⁶ Referindu-se la concedierea muncitorilor ceferiști de naționalitate maghiară, ziarul burghez „Marosvidék” din 21 august 1934 scria că numărul aceluia care urmau să fie concediați se ridica la 60—80 de persoane; „...ei nu vor primi nici drepturi de preaviz, nici pensie...” relatează ziarul.

⁷ Numărul șomerilor luați în evidență în anul 1934 era de 813 persoane (capi de familie) după date burgheze care nu înfățișau exact situația. (Arh. St. Tg. Mureș, nr. registru 3178).

au avut drept consecință intensificarea exploatării și scăderea nivelului de trai al muncitorilor.

Cheltuielile de primă necesitate ale unei familii din Tg. Mureș, compusă din patru persoane, se cifrau în anul 1934 la suma de lei 7.100¹ în timp ce salariul mediu lunar oscila în jurul sumei de 2.000².

În aprilie 1934, patronii fabricii de mobilă „Székely și Réti“ din Tîrgu Mureș, arăta ziarul „Scînteia“, au efectuat o nouă reducere de salarii, de 5%. În urma acestei reduceri salariile muncitorilor lemnari nu depășeau în medie 1.500 lei pe lună³, iar impozitul pe salariu, cotizația pentru Casa asigurărilor sociale, precum și numeroase alte rețineri le reduceau și mai mult posibilitățile de procurare a minimumului necesar existenței.

Paralel cu scăderea salariilor, patronii fabricii de mobilă au mărit ziua de lucru pentru muncitori pînă la 10 ore⁴, iar pentru ucenici chiar pînă la 12 ore⁵.

În zilele de sărbătoare și de tîrg muncitorii de la fabrica de mobilă „Székely și Réti“ erau obligați să lucreze, ca și în celelalte zile, peste programul stabilit⁶. Muncitorii de la această fabrică, pe lîngă salariile mici pe care le primeau, trăiau și într-o permanentă nesiguranță a zilei de mîine, deoarece patronii le impuneau concedii forțate. Astfel procedau în special în lunile decembrie și ianuarie cînd costul vieții era mai ridicat. O parte din acești muncitori erau reangajați după un timp, însă în condiții mai dezavantajoase⁷. Patronii fabricii profitau de pe urma acestor concedieri și în sensul că, invocînd întreruperea continuității în muncă, refuzau să mai plătească muncitorului concediul anual, care i se cuvenea conform contractului colectiv de muncă⁸. Ucenicii erau folosiți la diverse alte munci care nu aveau nimic comun cu meseria lor, iar după orele de muncă erau obligați să curețe atelierele. Numeroase abuzuri se comiteau și la calcularea salariilor cuvenite muncitorilor pentru orele de muncă suplimentare⁹.

În aceste împrejurări, Comitetul județean de partid, urmînd indicațiile C.C. al P.C.R., a dus o susținută activitate în vederea creării

¹ „Anuarul statistic al Romîniei“, 1939—1940, București, 1940, pag. 650.

² *Ibidem*, p. 344—345.

³ „Reggeli Ujság“, 8 iulie 1934, p. 3.

⁴ Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosar nr. 33.361—3.993 special, fila 329. („Kommunista Ifjumunkás“, anul III, IV, nr. 2—3, iunie—iulie 1934).

⁵ Arhiva Bazei de cercetări științifice a Academiei R.P.R., Secția de istorie, Tg. Mureș, dosar nr. XI/1934.

⁶ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosar nr. 33.361—3.993 special pag. 327—328. („Kommunista Ifjumunkás“, anul III—IV, nr. 2—3, iunie—iulie 1934).

⁷ Arhiva Bazei de cercetări științifice din Tg. Mureș a Acad. R.P.R., Secția de istorie, dosar XI/1934.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

unității de acțiune a muncitorilor în lupta împotriva ofensivei patronale, a fascizării țării și a pregătirilor de război.

Organizația locală a P.C.R. — în ciuda și peste capul conducătorilor social-democrați de dreapta — a reușit în primăvara anului 1934 să încheie frontul unic cu organizația locală a Partidului social-democrat, ceea ce a însemnat înfăptuirea năzuinței unității de clasă a muncitorilor, a dovedit poziția lor unitară antifascistă, democratică, potrivnică războiului antisovietic¹.

Aplicînd în viață hotărârile și tactica elaborată de Congresul al V-lea al P.C.R., organizația locală de partid din Tg. Mureș și-a intensificat munca în sindicatele muncitorești din oraș prin crearea opozițiilor roșii. Un raport al siguranței din Cluj remarca faptul că, în primele luni ale anului 1934, muncitorii din Tg. Mureș au început să intre în număr tot mai mare în sindicatele muncitorești, contribuind astfel la întărirea lor².

În acea perioadă în Tg. Mureș existau organizații sindicale ale muncitorilor în lemn, în îmbrăcăminte, în piele, ale constructorilor, ale muncitorilor de la fabrica de zahăr etc., conduse de comitetul sindical pe oraș, subordonat Confederației Generale a Muncii.

Subliniind rolul și eficacitatea sindicatelor muncitorești, Buletinul muncii, referindu-se direct la situația din Tg. Mureș, aprecia că sub conducerea acestora „s-au produs solidarizări de lucrători și încetări de lucru cu nerespectarea dispozițiilor legale, de pe urma cărora a suferit producția...”³.

P.C.R. și-a intensificat activitatea propagandistică și în mijlocul tinerilor. Deși organizațiile U.T.C. fuseseră greu lovite⁴ în urma valului arestărilor din anii 1932—1933, uteciștii și-au continuat activitatea, organizînd și conducînd lupta tineretului în acele condiții de neagră ilegalitate. Aplicînd în viață indicațiile partidului, organizația U.T.C. din Tg. Mureș a dus o vie activitate în direcția creării secțiunilor de tineret în sindicatele muncitorești. Ca urmare, în ianuarie 1934, au luat ființă nuclee de tineret la fabrica de mobilă „Székely și Réti” și la fabrica de piele⁵.

Justa orientare și activitatea rodnică de pregătire a acțiunilor muncitorești din oraș depusă de organizația de partid locală prin opozițiile roșii din sindicatele muncitorești s-au oglindit din plin în desfășurarea și în rezultatele grevelor muncitorilor din Tg. Mureș, care au avut loc în primăvara anului 1934 și care au creat condițiile necesare desfășurării grevei din iunie-iulie, a lemnarilor, precum și a grevei generale de solidaritate din 12 iulie a majorității muncitorilor din oraș.

¹ „Lecții în ajutorul celor care studiază istoria P.M.R.,” Edit. politică, 1960, p. 352, vezi și „Ecoul”, anul I, nr. 11 din 14 octombrie 1934.

² Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, fond 1, dosar nr. 151, pag. 9—17.

³ „Buletinul muncii și asigurărilor sociale”, anul XV, nr. 5—8, mai—august 1935, pag. 254.

⁴ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, fond 10, dosar nr. 2528, p. 218.

⁵ *Ibidem*.

Primii care au deschis seria luptelor duse de muncitorii din Tg. Mureș în anul 1934 au fost muncitorii lemnari de la fabrica de mobilă „Székely și Réti”¹.

În urma muncii depuse de comuniști și de elementele revoluționare de la „Székely și Réti”, sindicatul muncitorilor în lemn și-a intensificat activitatea în rîndurile lemnarilor² convocînd între 9 și 16 martie mai multe adunări în care s-a discutat și s-a hotărît alegerea unui comitet de organizare al muncitorilor lemnari. Direcția fabricii, care intenționa să împiedice organizarea temeinică a muncitorilor lemnari, prin îndepărtarea din rîndurile acestora a elementelor revoluționare, a concediat doi muncitori, membri în comitetul de organizare al lemnarilor. În ciuda acestei măsuri luate de patroni, comitetul de organizare al muncitorilor s-a situat în fruntea acțiunilor lemnarilor, hotărînd ca la expirarea contractului colectiv de muncă al muncitorilor de la fabrica de mobilă „Székely și Réti”, să înceapă lupta pentru încheierea unui nou contract colectiv care să cuprindă pe toți muncitorii lemnari din Tîrgu Mureș³.

Proiectul noului contract colectiv de muncă, întocmit de muncitorii lemnari cu ajutorul și sub influența opoziției roșii din sindicatul lor, cuprindea ca revendicări desființarea muncii în acord, încetarea concedierilor, iar pentru cazul cînd patronul ar face totuși concedieri, se preciza că toți muncitorii vor putea pretinde reprimirea în fabrică a tovarășilor lor, mergînd chiar pînă la încetarea colectivă a lucrului etc.⁴. Acțiunea unită a lemnarilor de la fabrica „Székely și Réti” a avut drept rezultat reprimirea imediată a celor doi muncitori concediați.

Exemplul lemnarilor a fost urmat de celelalte categorii de muncitori — cizmari, zugravi, tinichigii, instalatori, muncitori constructori, turnători — care, stimulați de succesul obținut de lemneni sub conducerea comuniștilor din opozițiile roșii din sindicatele muncitorești, au desfășurat acțiuni greviste pentru mărirea salariilor, 8 ore de muncă pe zi, îmbunătățirea condițiilor lor de lucru și încheierea contractelor colective de muncă⁵.

¹ Fabrica de mobilă „Székely și Réti” din Tg. Mureș era una dintre cele mai mari fabrici din această ramură industrială din țară. Avea filiale și în alte cîteva orașe. Aici lucrau aproximativ 300 de muncitori romîni și maghiari. Cu doi ani în urmă, în 1932, ei au organizat o puternică grevă, care a dus la încheierea unui contract colectiv de muncă mai avantajos pentru muncitorii lemnari. În urma acestei lupte organizația sindicală a lemnarilor s-a întărit.

Greva din 1932 a durat aproape două luni, muncitorii reușind să respingă atacul patronal de reducere a salariilor. Patronii însă n-au renunțat la intențiile lor de a impune muncitorilor noi reduceri de salarii. Folosindu-se din plin de situația precară organizatorică a muncitorilor, exploatații au micșorat din nou treptat salariile lemnarilor. („Székelyföldi Néplap”, 24 iunie 1934, p. 4).

² Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, fond 5, dosar nr. 809, pag. 86.

³ *Ibidem*, fond 1, dosar nr. 151, p. 12.

⁴ *Ibidem*, fond 5, dosar nr. 809, p. 86.

⁵ *Ibidem*, Ab. XVIII—5, inv. 734.

Aceste lupte ale muncitorilor din diferite întreprinderi și ramuri industriale din Tg. Mureș, conduse de partid prin opozițiile roșii din sindicatele muncitorești, desfășurate în lunile februarie-iunie 1934, încheindu-se cu succesul greviștilor, au arătat încă o dată că numai prin acțiuni organizate și în front unic, sub conducerea partidului comunist, muncitorii pot impune capitaliștilor îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață.

* * *

Nemulțumirile crescînde ale muncitorilor lemnari de la „Székely și Réti“ s-au canalizat la sfîrșitul lunii iunie 1934 spre acțiuni ample și bine organizate.

Izbucnită din cauza condițiilor de cruntă exploatare, greva muncitorilor lemnari din iunie-iulie 1934 — ce a culminat prin greva generală de solidaritate din 12 iulie 1934 — a fost precedată de greva tinerilor muncitori și ucenici de la fabrica de mobile „Székely și Réti“.

Declanșarea grevei tinerilor muncitori și ucenici din această fabrică se datorește, în afara condițiilor grele de muncă, și faptului că patronii, observînd „fierbere printre tineri“, cauzată de nemulțumirile existente, au brutalizat și au concediat doi ucenici¹ pentru că aceștia au refuzat să mai lucreze ore suplimentare². Patronii sperau că prin această măsură abuzivă îi vor înfricoșa pe ceilalți muncitori și îi vor determina să se supună dispozițiilor lor. Efectul obținut prin luarea acestei măsuri a fost însă contrar celui scontat de patroni, deoarece exemplul grevelor anterioare victorioase ale muncitorilor din diferite întreprinderi și ateliere din oraș, precum și munca dusă de comuniști și uteciști în rîndurile ucenicilor de la fabrica de mobilă „Székely și Réti“ i-au făcut pe aceștia să înțeleagă faptul că numai prin luptă hotărîtă își vor putea impune revendicările.

Celula de partid ca și cea a U.T.C. din fabrică au mobilizat muncitorii și ucenicii întreprinderii, precum și pe muncitorii lemnari din micile ateliere din oraș, la întrunirile și ședințele organizate la sediul sindicatului muncitorilor în lemn³. În același timp, ucenicii de la „Székely și Réti“, îndrumați de celula U.T.C., au organizat consfătuiri în care și-au precizat revendicările: reprimirea ucenicilor concediați, 8 ore de muncă, mărirea salariului, plata orelor suplimentare, 2 săptămîni de concediu anual plătit⁴.

¹ Unele documente menționează că de fapt au fost concediați 6 tineri („Székelyföldi Néplap“, 24 iunie 1935).

² „Tînărul leninist“, 1—15 septembrie, 1934, pag. 16.

³ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, Ab. XVIII—5, inv. 734, p. 7—8 Vezi și: „Székelyföldi Néplap“, 24 iunie 1934; „Tînărul leninist“, 1—15 septembrie 1934, pag. 16.

⁴ *Ibidem*.

Ucenicii de la fabrica de mobilă au ales din rîndurile lor un comitet de acțiune format din 6 persoane¹, care, îndrumat de doi muncitori vîrstnici din fabrică, trebuia să conducă lupta ucenicilor în vederea satisfacerii revendicărilor formulate. Deoarece direcția fabricii a refuzat să trateze cu comitetul de acțiune ales, care fusese însărcinat să prezinte revendicările imediate ale ucenicilor, discuțiile cu patronia, în vederea satisfacerii acestor revendicări, au fost duse de către cei doi muncitori vîrstnici. Tratatивele nesoldîndu-se însă cu nici un rezultat, drept răspuns, ucenicii, în număr de peste 70, au intrat în grevă², trecînd peste legile statului burghezo-moșieresc, care interziceau tinerilor pînă la vîrsta de 18 ani dreptul de a se organiza, de a se întruni și de a declara greve.

Patronia fabricii, aflînd că și muncitorii vîrstnici erau pe punctul de a intra în grevă pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de salarizare, au hotărît să satisfacă imediat revendicările ucenicilor, în scopul de a-i folosi ca spărgători de grevă în cazul declarării grevei muncitorilor vîrstnici, rupînd astfel unitatea de acțiune a muncitorilor lemnari. De aceea după numai 24 de ore de grevă, ei au satisfăcut revendicările ucenicilor³, între care și reprimirea la lucru a celor doi ucenici concediați.

Faptul că muncitorii vîrstnici din fabrică nu au intrat în grevă o dată cu ucenicii, deși se pregăteau febril pentru declararea ei, a constituit o greșeală a comuniștilor care nu au înțeles să acționeze de la început împreună cu ucenicii pentru satisfacerea revendicărilor comune.

Organul ilegal al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din România, „Tînărul leninist“, analizînd lipsurile grevei ucenicilor și în lumina experienței cîștigate de tineretul din această fabrică în cursul acestei acțiuni, îndemna tinerii muncitori și ucenicii să se alăture muncitorilor vîrstnici în lupta împotriva patronilor, împletind acțiunile pentru revendicări economice cu lupta pentru libertatea de organizare și libertatea presei, împotriva legii pregătirii premilitare, a stării de asediu, împotriva pregătirilor războiului antisovietic, pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice⁴.

Ziarul „Kommunista Ifjumunkás“ („Tînărul muncitor comunist“), organul U.T.C. din Ardeal și Banat în limba maghiară, descriînd pe larg desfășurarea grevei, sublinia că ea a fost încununată de succes, tinerii obținînd revendicările pentru care au luptat. În același timp, însă ziarul arăta că ei au cerut și s-au mulțumit cu revendicări minime, nu au luptat pentru recunoașterea comitetului lor de acțiune și au acceptat

¹ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, Ab. XVIII—5, inv. 734, pag. 7—8. Vezi și: „Székelyföldi Néplap“, 24 iunie, 1934; „Tînărul leninist“. 1—15 septembrie, 1934, pag. 16.

² *Ibidem*.

³ „Munkás Közlöny“, 3 martie, 1935.

⁴ „Tînărul leninist“, 1—15 septembrie, 1934, p. 16.

condițiile patronilor de a trata numai cu muncitorii vîrstnici ca reprezentanți ai ucenicilor.

Intrucît contractul colectiv de muncă încheiat între muncitorii lemnari de la fabrica de mobilă „Székely și Réti“ și direcția fabricii expira în ziua de 24 iunie, lemnarii de la fabrică au început înainte de această dată tratativele cu direcția pentru încheierea unui nou contract colectiv care să cuprindă și lucrătorii din micile ateliere, ai căror patroni executau în atelierele lor comenzi primite de la fabrica „Székely și Réti“. Această revendicare reprezenta un pas înainte în lupta muncitorilor lemnari, în stringerea rîndurilor lor, dovedind creșterea gradului de organizare al muncitorilor lemnari, hotărîrea lor de a acționa în front unic.

Mobilizați de comuniștii din fabrică, organizați într-o celulă de partid, muncitorii lemnari din Tg. Mureș în cadrul unei întruniri și-au formulat revendicările lor generale¹ și au ales un comitet de acțiune de front unic, format din 30 de persoane.

La reînnoirea contractului colectiv de muncă muncitorii lemnari stăruiau îndeosebi asupra principalelor revendicări ca: mărirea salariului cu circa 40—60%, introducerea sistemului de salarizare după vechime, asigurarea concediului plătit, 8 ore de muncă, suspendarea orelor suplimentare și a concedierilor forțate².

Pentru a-și putea respecta în termen angajamentele față de patronii fabricii „Székely și Réti“, de care depindeau în mod direct, unii patroni ai micilor ateliere au semnat contractul colectiv de muncă, care în comparație cu cel vechi prevedea condiții mai avantajoase pentru muncitori³. Intrucît patronii fabricii de mobilă s-au opus satisfacerii revendicărilor formulate de muncitorii lemnari, refuzînd să semneze noul contract colectiv, muncitorii au prezentat cererile lor Inspectoratului Muncii⁴. „Székelyföldi Néplap“ redă în felul următor după relatările unui muncitor din fabrică, rezultatul discuțiilor cu patronii: „...în cursul tratativelor care au durat mai multe zile nu ne-am putut înțelege decît asupra unui singur punct și anume: că muncitorii sînt obligați să respecte pe patroni“⁵. Ca urmare a eșuării tratativelor cu patronii fabricii și cu Inspectoratul Muncii muncitorii lemnari de la fabrica de mobilă au declarat grevă, în dimineața zilei de 25 iunie.

În afară de muncitorii lemnari de la fabrica de mobilă „Székely și Réti“ au intrat în grevă și lemnarii din 19 ateliere mici din oraș⁶.

¹ „Reggeli Ujság“, 8 iulie, 1934, pag. 3

² Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, fond 5, dosar nr. 809, pag. 132; Arhiva Bazef de cercetări din Tg. Mureș a Acad. R.P.R., Secția de istorie, dosar XI.

³ „Reggeli Ujság“, anul IV, nr. 151 din 8 iulie, 1934, pag. 3.

⁴ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, fond 5, dosar nr. 809, pag. 132.

⁵ „Székelyföldi Néplap“, anul I, nr. 14 din 24 iunie, 1934, pag. 4.

⁶ „Buletinul muncii și asigurărilor sociale“, anul XV, nr. 5—8 din mai—august, 1935, pag. 9.

Astfel, greva a cuprins majoritatea muncitorilor industriei lemnului din Tg. Mureș¹.

Sediul greviștilor a fost căminul muncitorilor care în perioada acestei greve a funcționat la etajul I al restaurantului Méder (actualmente Casa Armatei) deoarece vechiul cămin al muncitorilor a fost închis de autorități.

Muncitorii lemnari se adunau zilnic la căminul muncitoresc („Munkás Otthon“), pentru a discuta cu comitetul de acțiune de front unic asupra mersului grevei. În aceste adunări, comuniștii — între care muncitorii Kis Sándor, Mózes Domokos, Mózes István — îndemneau pe muncitori la rezistență, la continuarea și lărgirea luptei sub semnul frontului unic, chemau muncitorii din întreprinderile orașului la acțiuni de solidaritate cu greviștii.

Faptul că muncitorii vîrstnici nu au reușit să antreneze de la început în grevă ucenicii din fabrică dovedește o slăbiciune a grevei lemnarilor. Cu toate că ucenicii, îndemnați de elementele revoluționare, sprijineau greva lemnarilor vîrstnici prin sabotarea executării comenzilor, încetîinînd munca sau nelucrînd de loc, faptul că totuși o parte au lucrat în fabrică, alături de meșteri plătiți de patroni, în tot cursul grevei, a influențat negativ asupra moralului greviștilor și mai ales asupra rezultatelor grevei. Ei s-au alăturat total la greva vîrstnicilor din fabrică abia în timpul grevei generale de solidarizare cu lemnarii a muncitorilor din întregul oraș neînțelegînd pînă atunci cu toții îndeajuns rostul manevrei patronilor de a le fi satisfăcut imediat revendicările, spre a-i folosi pentru asigurarea continuității lucrului în fabrică slăbind astfel greva vîrstnicilor. În același sens au acționat și elementele social-democrate de dreapta din rîndurile lor și ale vîrstnicilor, ca și meșterii plătiți de patroni, care i-au mințit și i-au amenințat că vor pierde și ceea ce au cîștigat dacă intră din nou în grevă alături de vîrstnici, că vor fi concediați, că autoritățile locale vor lua măsuri severe împotriva lor deoarece legile în vigoare nu le permiteau ca pînă la vîrsta de 18 ani să se organizeze sau să participe la astfel de acțiuni.

De la începutul acțiunilor, muncitorii au organizat pichete de grevă, care au fost plasate în fața fabricii de mobilă, la căminul muncitorilor, la gară etc., pentru a lămuri pe muncitorii aduși de patroni din alte părți să nu se angajeze la „Székely și Réti“².

La îndemnul și cu sprijinul celulei de partid de la fabrica de mobilă, sindicatul lemnarilor a organizat în sediul căminului muncitorilor o cantină, care asigură zilnic prînzul pentru 200 de greviști³. Masa era pregătită de muncitoarele din fabrică, ajutate de soțiile și fiicele greviștilor, care au sprijinit, la rîndul lor, greva lemnarilor.

¹ „Reggeli Ujság“, anul IV, nr. 155 din 13 iulie, 1934, pag. 3.

² Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului. Ab. XVIII—5, inv. 734, p. 7—8

³ Arhiva Bazel de cercetări științifice a Acad. R.P.R. din Tg. Mureș, dosar nr. XI—1934. Vezi și : „Reggeli Ujság“, 13 iulie 1934, pag. 3.

Muncitorii din oraș au oferit pentru ajutorarea lemnarilor greviști salariul lor pe două ore ¹.

Această grevă a fost sprijinită și de populația din oraș. Astfel, grădinarii care locuiau în jurul fabricii au trimis greviștilor zarzavaturi, apoi brutarii și măcelarii le-au trimis piine și carne. Mulți locuitori ai orașului au adăpostit greviști și membri ai pichetelor de grevă urmăriți de poliție sau de siguranță ².

La îndemnul muncitorilor greviști, greva muncitorilor lemnavi din Tg. Mureș a fost sprijinită material și moral de muncitorii din alte orașe precum și de țărani din satele din împrejurimi. Membrii sindicatului constructorilor din București, de pildă, au trimis greviștilor lemnavi suma de 1.800 lei ³.

Celula U.T.C. din fabrică, la îndemnul comuniștilor de aici și al celor din opoziția sindicală roșie, în urma unei munci perseverente a reușit să mobilizeze ucenicii la sediul sindicatului muncitoresc, unde au fost organizate o serie de adunări în care tinerii muncitori erau îndemnați să adere la grevă.

Rezultatul acestei acțiuni a fost acela că unii ucenici au făcut parte din pichetele de grevă, au strâns ajutoare pentru greviști. „Această mobilizare largă a fost posibilă — relatează „Buletinul C.C. al Uniunii Tineretului Comunist“ — din cauză că U.T.C. din Tg. Mureș a dus o muncă sindicală justă și astfel a fost legat cu masele largi ale tineretului muncitor“ ⁴.

Greva muncitorilor lemnavi din Tg. Mureș nu s-a desfășurat în mod spontan ci a fost pregătită și condusă de Comitetul local P.C.R. și pe parcursul ei chiar de Comitetul Regional de partid, prin celula de partid din fabrică. Aplicând în viață sarcinile trasate de partid, comuniștii au arătat calea pe care trebuiau s-o urmeze muncitorii lemnavi, au subliniat necesitatea lărgirii luptei lor, a transformării grevei lor în grevă generală a tuturor muncitorilor din oraș ⁵. Tot în acest scop Comitetul Regional al sindicatelor revoluționare a trimis la Tg. Mureș un instructor comunist, care a avut însărcinarea de a îndruma și de a sprijini comitetul de acțiune de la fabrica de mobilă „Székely și Réti“ în organizarea grevei generale de solidaritate ⁶.

Izbucnirea grevei generale de solidaritate cu muncitorii lemnavi din Tg. Mureș s-a datorat și faptului că muncitorii din celelalte întreprinderi din oraș și din împrejurimi își exprimau tot mai deschis nemulțumirile, inițiind acțiuni tot mai fățișe. Astfel, de la începutul lunii

¹ Arh. Bazei de cercetări științifice din Tg. Mureș a Acad. R.P.R., Secția de istorie, dosar XI/1934.

² *Ibidem*.

³ „Az Egitőmunkás“, București, anul I, nr. 1, din 26 august, 1934.

⁴ „Buletinul C. C. al U.T.C.“, anul V, nr. 1 din mai—iunie, 1935, p. 8.

⁵ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, Ab. XVIII—5, inv. 734, pag. 8 (Broșura Comitetului Regional P.C.R. din Transilvania: Însemnătatea politică a luptelor economice din Tg. Mureș, decembrie, 1934).

⁶ *Ibidem*, fond I, dosar nr. 151, pag. 9—17.

14 iulie 1934 muncitorii turnători de la fabrica „Nussbaum“ din comuna Mureșeni au declarat grevă, cerînd reprimirea la lucru a doi muncitori concediați de patron, mărirea salariilor etc.¹ Urmînd exemplul muncitorilor lemnari, tinichigiii și instalatorii au declarat o grevă pentru încheierea contractului colectiv care să prevadă mărirea salariilor întrucît, profitînd de faptul că în ultimii doi ani aceste categorii de muncitori nu lucraseră pe bază de contract colectiv de muncă, patronii le-au redus în cîteva rînduri salariile. Această grevă a durat mai bine de trei săptămîni. În aceeași perioadă, se pregăteau de grevă și muncitorii fabricii de zahăr², care revendicau în primul rînd majorarea salariilor, apoi muncitorii de la fabrica de pielărie precum și muncitorii croitori.

Greva generală de solidaritate cu muncitorii lemnari, aflați în grevă de aproape trei săptămîni, a fost pregătită și îndrumată de partidul comunist prin opozițiile roșii din sindicatele muncitorești.

Pentru a respinge atacul organizat al muncitorilor și pentru a-și sili să-și reia munca, patronii au cerut ajutorul autorităților locale, recurgînd totodată și la sprijinul elementelor social-democrate de dreapta din sindicate. Dar cu toate eforturile patronilor și ale elementelor oportuniste transformarea acestei greve în grevă generală pe oraș nu a mai putut fi împiedicată.

Conducătorii social-democrați de dreapta din sindicatele din oraș au căutat să împiedice lupta muncitorilor lemnari. Neavînd însă curaj să se pronunțe în mod deschis împotriva grevei, aceștia au încercat să creeze atmosferă împotriva declarării ei.

Greva izbucnind, ei s-au retras unii „în concediu“ iar alții n-au mai mers pe la sindicat pentru a nu purta și ei răspunderea în ceea ce privește declararea și desfășurarea grevei lemনারilor³. Astfel aceste elemente trădătoare au încercat să zădărnicească greva pe căi lăturalnice, să influențeze asupra hotărîrii de luptă a muncitorilor, să împiedice pe ucenici să participe și la greva vîrstnicilor din fabrica de mobilă.

Împotriva acțiunilor lor Comitetul Regional de partid a lansat lozinca „Afară din sindicate cu conducătorii social-democrați trădători“, a îndemnat permanent muncitorii din oraș să lupte perseverent împotriva uneltirilor lor, demascîndu-i cu asprime. „Curățați rîndurile voastre de oportuniști — se scria într-o broșură editată la Comitetul Regional de partid — pentru că aceștia sînt frînele mișcării revoluționare. Oportuniștii urmăresc întotdeauna să zădărnicească lupta muncitorilor pentru o pîine mai mare“⁴.

Comitetul Regional P.C.R. din Transilvania înțelegînd că în Tg. Mureș se creaseră condițiile transformării grevei muncitorilor lemnari de la fabrica de mobilă „Székely și Réti“ în grevă generală de solidarizare a muncitorilor pe întregul oraș a preluat conducerea luptei munci-

¹ „Székelyföldi Néplap“, 8 iulie, 1934, p. 4.

² Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, fond 5, dosar nr. 809, pag. 135.

³ *Ibidem*, Ab. XVIII—2, inv. 734, p. 12—15.

⁴ *Ibidem*, pag. 12—13.

torilor din Tg. Mureș folosind momentul cel mai potrivit pentru înfăptuirea grevei generale de solidaritate cu greva muncitorilor lemnari în baza frontului unic. În acest scop a trecut la coordonarea acțiunilor de solidarizare ale muncitorilor din oraș în vederea lărgirii și unirii lor într-o grevă generală de solidaritate pe baza revendicărilor proprii fiecărei categorii de muncitori. Lozinca grevei generale de solidaritate, răspindită de comuniști în fabrici și în ateliere, a fost primită cu entuziasm de muncitorii din oraș.

În ziua de 12 iulie 1934, între orele 11 și 12, aproape toți muncitorii din Tg. Mureș au încetat lucrul, declarând grevă generală de solidaritate cu muncitorii lemnari de la fabrica de mobilă „Székely și Réti“. La greva generală au participat muncitorii de la fabrica de zahăr, muncitorii constructori care lucrau la aceeași fabrică la lucrările edilitare¹, muncitorii de la Rafinăria de petrol², de la întreprinderea metalurgică „Vlasa“, muncitorii constructori, cizmarii, chelnerii, croitorii și alți lucrători din micile ateliere³. În timpul grevei generale muncitorii din aceste fabrici și ateliere, urmînd indicațiile comuniștilor, au rămas la locurile lor de muncă, unde au organizat întruniri, iar cei din micile ateliere s-au adunat la căminul muncitoresc⁴.

În cadrul acestor întruniri, muncitorii exprimîndu-și solidaritatea cu lupta lemnarilor au formulat revendicări cu caracter economic și politic, au cerut imediata eliberare a conducătorilor eroicelor lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști⁵, au protestat contra politicii guvernului Tătărăscu, care cheltuia miliarde de lei pentru înarmări, în timp ce muncitorilor li se scădeau salariile, și-au manifestat simpatia față de poporul sovietic, constructor al socialismului. „În tot timpul de o oră cît a durat greva generală din Tg. Mureș -- relata ziarul „Scînteia“ -- a domnit un mare entuziasm de luptă“⁵.

Greva generală de solidaritate a muncitorilor din Tg. Mureș, condusă de partidul comunist prin opozițiile roșii din sindicatele muncitorești „...s-a transformat într-o grevă generală contra fascismului și războiului imperialist, pentru apărarea Uniunii Sovietice“⁶.

Ucenicii lemnari de la „Székely și Réti“, la îndemnul celulei U.T.C. din fabrică, au participat la greva generală; ei au mobilizat ucenicii din celelalte întreprinderi din oraș la acțiuni de solidarizare

¹ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, fond 5, dosar nr. 809, pag. 157.

² La Rafinăria de petrol exista o celulă de partid care, pe lângă munca de organizare și lămurire dusă cu muncitorii întreprinderii, de a lupta pentru propriile lor revendicări, a participat și la organizarea grevei generale de solidaritate cu lemnarii din 12 iulie 1934.

³ „Viața Muncitoare“, anul I, nr. 3, august 1934; „Reggeli Ujság“, 13 iulie, 1934, pag. 3.

⁴ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, Ab. XVIII—5, inv. 734, pag. 8—9. „Insemnătaea politică a luptelor economice din Tg. Mureș“, broșură editată în decembrie 1934, de Comitetul Regional al P.C.R. din Transilvania.

⁵ „Scînteia“, anul IV, nr. 11 din 14 august, 1934.

⁶ *Ibidem*.

cu lemnarii, au făcut parte din pichetele de grevă și din comitetul de conducere al grevei și au strâns ajutoare pentru greviști¹. În coloanele ziarului „Kommunista Ifjumunkás” U.T.C. explica ucenicilor că locul lor este alături de vârstnici, că ei trebuie să se alătore grevei muncitorilor din oraș pentru revendicările lor proprii².

De asemenea cu prilejul grevei generale de solidaritate organizată sub semnul frontului unic, muncitorii români și maghiari au acționat unitar sub conducerea comuniștilor din opozițiile roșii ale sindicatelor muncitorești. Într-un manifest editat în limba maghiară de către Comitetul Regional al sindicatelor revoluționare din Transilvania, adresat către muncitori, muncitoare și tineri muncitori, răspindit în noaptea din 15 spre 16 iulie 1934 în Cluj, se arată că la Tg. Mureș „...a și început lupta unitară sub conducerea sindicatelor revoluționare și a opoziției roșii din sindicatele social-democrate”³.

„Buletinul C.C. al P.C.R.” aprecia că, în condiții deosebit de grele, de cruntă exploatare și asuprire, partidul a reușit să ducă la victorie lupta muncitorilor din Tg. Mureș. Comuniștii au dovedit că „...însușindu-și o parte din experiențele luptelor din februarie, au înțeles că punctul de plecare pentru pregătirea cu succes a luptei muncitorilor sînt revendicările economice, de la cele mai mici pînă la cele mai mari, care să cuprindă pe toți muncitorii din acea întreprindere. Iar prin aplicarea în mod just a tacticii de front unic să atragă în luptă nu numai pe muncitorii lemnari, dar pe toți muncitorii din Tg. Mureș pentru apărarea lucrătorilor lemnari, pentru că victoria acestora este victoria tuturor muncitorilor din Tg. Mureș”⁴.

Documentele de partid apreciază că în cursul acestor lupte comuniștii au obținut și succese organizatorice. Ei au reușit să încadreze peste 1.400 de muncitori în sindicate⁵, ceea ce a demonstrat o dată în plus cît de greșită era rezistența acelor care sub masca „argumentelor” de „stînga” refuzau cu încăpăținare să activeze în sindicatele reformiste.

Intrînd în sindicatele social-democrate muncitorii au luptat pentru traducerea în viață a liniei partidului de a transforma aceste sindicate în adevărate organizații de luptă ale clasei muncitoare. Muncitorii au format comitete de acțiune, comitete antifasciste și antirăzboinice, grupe și comitete de apărare a ceferiștilor și de luptă împotriva terorii sălbatice — fasciste⁶.

¹ „Buletinul C.C. al U.T.C.R.”, anul V, nr. 1, mai—iunie, 1935, p. 8.

² Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, dosar nr. 361—3993 special, pag. 327—328.

³ *Ibidem*, fond 5, dosar nr. 921, pag. 396.

⁴ „Buletinul C.C. al P.C.R.”, anul IV, nr. 18—19 din 1934, pag. 55.

⁵ *Ibidem*.

⁶ „Documente din istoria Partidului Comunist din România”, 1934—1937, E.S.P.L.P., 1957, pag. 177.

Greva generală de solidaritate a muncitorilor din Tg. Mureș a stimulat lupta lucrătorilor lemnari, a căror grevă a durat pînă spre sfîrșitul lunii iulie.

În fața luptei perseverente a muncitorilor lemnari, patronii au fost nevoiți să cedeze și la 27 iulie, în urma tratativelor dintre greviști și direcția fabricii, a fost semnat noul contract colectiv de muncă între patronii fabricii „Székely și Réti“ și muncitorii ei pe de o parte, iar pe de altă parte între micii patroni și muncitorii din aceeași ramură. Muncitorii lemnari au reluat lucrul în ziua de 30 iulie 1934, după aproape 5 săptămîni de luptă¹.

Noul contract colectiv, deși nu constituia încununarea deplină a lungii și perseverentei lupte a lemnarilor, reprezenta o victorie a acestora, deoarece oferea condiții de muncă și de viață mai bune decît cel vechi.

Astfel, în prima parte a contractului, care se referea la muncitorii lemnari de la fabrica „Székely și Réti“ se prevedea o mărire cu 20% a salariilor, respectarea repausului în sărbătorile legale, 8 ore de muncă pe zi etc.², iar în a doua parte, a contractului, micii patroni se obligau, între altele, să acorde sporirea cu 12% a salariului lucrătorilor din atelierele lor³.

Greva muncitorilor din Tg. Mureș din iunie-iulie 1934, dusă sub semnul frontului unic, a trezit un ecou puternic în rîndul muncitorilor din toată țara.

Plenara Comitetului Regional P.C.R. din Transilvania, ținută în toamna anului 1934, a apreciat că a fost sesizată la timp posibilitatea organizării grevei generale de solidaritate din Tg. Mureș cu greva muncitorilor lemnari, că momentul grevei generale a fost bine ales. Plenara a subliniat faptul că, urmînd pas cu pas linia Partidului Comunist, opozițiile roșii din sindicatele muncitorești din Tg. Mureș au contribuit din plin la organizarea unei acțiuni atît de importante și de ample duse sub semnul frontului unic, cum a fost greva generală de solidaritate a muncitorilor din oraș cu lemniarii de la fabrica de mobilă „Székely și Réti“. În această acțiune, s-a realizat unitatea de voință și de luptă a muncitorilor dintr-un oraș, a muncitorilor organizați și neorganizați, indiferent de naționalitatea lor⁴. Dată fiind importanța luptelor muncitorilor din Tg. Mureș, organizate și conduse de partid și desfășurate sub semnul frontului unic, Comitetul Regional al P.C.R. din Transilvania a editat în limba maghiară, la sfîrșitul anului 1934, broșura „Însemnătatea politică a luptelor economice din Tîrgu Mureș“, care analiza cauzele acestor greve, rezultatele obținute de muncitori, greutățile întîmpinate, expe-

¹ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, fond 5, dosar nr. 809, p. 185.

² *Ibidem*, pag. 186: „Reggeli Ujság“, anul IV, nr. 167, din 27 iulie, 1934.

³ „Reggeli Ujság“, anul IV, nr. 167 din 27 iulie, 1934, pag. 3.

⁴ „Vörös Erdély“, anul IV, nr. 9, septembrie, 1934, pag. 2, vezi și „Farul Dunării“, anul I, nr. 2, septembrie, 1934, p. 6.

riența dobândită pentru luptele viitoare¹, precum și deficiențele acestora, de înlăturarea cărora muncitorii au ținut seamă în luptele care au urmat.

Una din principalele lipsuri manifestate în cursul acestei greve a fost aceea că muncitorii nu au ales un comitet de front unic al grevei generale, alcătuit din reprezentanți ai comitetelor de front unic ale întreprinderilor participante la grevă care ar fi situat în fruntea luptei muncitorilor din Tg. Mureș elementele cele mai capabile și atașate cauzei lor.

O altă deficiență a fost aceea că masele de muncitori n-au fost concentrate într-o mare întrunire care s-ar fi putut transforma apoi într-o demonstrație atât pentru revendicări economice cât și pentru revendicări politice ridicând mult nivelul grevei generale.

De asemenea în greva generală de solidaritate din Tg. Mureș nu a fost antrenată și masa țăranilor din satele din împrejurimi care erau în plină fierbere și care ar fi putut aduce un mare sprijin grevei — mai ales datorită faptului că mulți dintre ei lucrau o parte din an ca muncitori sezonieri la fabrica de zahăr.

O lipsă serioasă a constituit-o insuficiența luptă de demascare și izolare a elementelor oportuniste din conducerea sindicatelor, deși toate acțiunile au fost duse peste capul lor.

În ciuda acestor lipsuri, luptele muncitorilor din Tg. Mureș din iunie-iulie 1934 au reprezentat un pas înainte pe linia organizării muncitorilor din oraș.

Alături de grevele muncitorilor din București și Cluj din anul 1934, grevele desfășurate în Tg. Mureș în intervalul iunie-iulie 1934 au contribuit la intensificarea muncii comuniștilor în sindicatele muncitorești, la reorganizarea mai rapidă a conducerii acestora, în ciuda arestărilor și a prigoanei la care au recurs autoritățile regimului burghezo-moșieresc².

Grevele muncitorilor din Tg. Mureș din 1934 au contribuit la creșterea conștiinței politice și la îmbogățirea experienței de luptă a proletariatului din țara noastră; ele au constituit, totodată, un exemplu de folosire justă a formelor de organizare a frontului unic al muncitorilor.

Frontul unic al muncitorilor din Tîrgu Mureș, constituit în cursul anului 1934, s-a înscris în mod organic în lupta partidului — pentru

¹ Arh. centr. a Inst. de istorie a partidului, Ab. XVIII—5, inv. 734.

² „Buletinul C.C. al P.C.R.”, anul IV, nr. 18—19, 1934, p. 4.

făurirea unității de acțiune a muncitorilor din întreaga țară, constituind totodată o prețioasă contribuție la lărgirea și întărirea luptei împotriva fascizării țării și a pregătirilor de război. Referindu-se la creșterea voinței de luptă a maselor muncitoare din întreaga țară și la faptul că și în Tirgu Mureș frontul unic s-a realizat de jos, în fabrici, în ciuda și peste capul conducătorilor trădători social-democrați de dreapta, organul ilegal al P.C.R., „Scînteia“, aprecia că : „Greva generală din Tirgu Mureș a fost o frumoasă expresie a hotărîrii de luptă unită“¹.

¹ „Scînteia“, anul IV, nr. 12, 15 septembrie, 1934.